

İlahiyat Fakülteleri'nde Okul Terki: İlahiyat Fakültesinden Kayıt Sildirenler Üzerine Fenomenolojik Bir Araştırma

Mustafa Fatih Ay

Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi (ROR ID: 01m59r132)

İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı

Assist. Prof. Akdeniz University, Faculty of Theology, Department of Religious Education
Antalya/Turkey

mustafafatihay@akdeniz.edu.tr

ORCID: 0000-0003-0433-318X

Dropout from the Faculties of Theology: A Phenomenological Study on those who withdrew from the Faculties of Theology

Abstract

In this study, people who dropout their registration voluntarily and therefore are not likely to continue their theology education were determined as participants. In this context, it is aimed to discuss the school dropout experience of the people who canceled their registration from the Faculty of Theology. In other words, within the framework of the experiences of those who withdrew the Faculty of Theology, it is aimed to reveal the specific aspects of the Faculty of Theology of school dropouts in higher education.

The study was carried out based on the phenomenological approach, which is among the qualitative research approaches. Participants were determined using criterion sampling, one of the purposeful sampling methods. In this framework, the criterion was determined as canceling the registration from any Theology faculty. The data were collected using a semi-structured interview technique in order to provide flexibility in interviews. The obtained data were analyzed using the descriptive analysis technique. As a result of the analysis of the findings, three themes that are thought to contribute to the understanding of the drop out experience of the participants were reached. These are the reasons for choosing the Faculty of Theology, the reason for cancellation of registration from the Faculty of Theology, and the feelings after deregistration from the Faculty of Theology.

The reasons of the participants to choose the faculty; family request (can also be expressed as insistence), high employment opportunities after graduation, university entrance score not sufficient for the desired department, personal interest and self-improvement thought. Those reasons

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje Numarası: SBA-2020-5258 / This study was supported by Akdeniz University Scientific Research Projects Coordination Unit. Project Number: SBA-2020-5258.

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Mustafa Fatih Ay).

Geliş/Received: 26 Aralık/December 2020 | **Kabul/Accepted:** 27 Şubat/Fabruary 2021 | **Yayın/Published:** 20 Mart/March 2021

Atıf/Cite as: Mustafa Fatih Ay, "İlahiyat Fakülteleri'nde Okul Terki: İlahiyat Fakültesinden Kayıt Sildirenler Üzerine Fenomenolojik Bir Araştırma = Dropout from the Faculties of Theology: A Phenomenological Study on tho-se who withdrew from the Faculties of Theology", *Eskiyei* 43 (Mart/March 2021), 269-288. <https://doi.org/10.37697/eskiyei.846289>

CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

other than personal interest and self-improvement suggest that the participants came to the Faculty of Theology against their will. It was determined that the reasons for the participants to dropout their registration were the difficulty of the courses, not finding the employment areas suitable for themselves, problems caused by the faculty members, inability to adapt to the social environment, and not accepting the expectations of the society from the Faculty of Theology and its members. Participants especially highlight Arabic and Preparatory education with the “difficulty of the lessons” among the reasons for dropout. Considering that except one of the participants graduated from high schools other than Imam Hatip High School, it is seen that Arabic Preparatory Education is an important factor in dropping out of school. In addition, the participants’ opinions stating that those coming from outside Imam Hatip High School gather in a classroom in Arabic preparation show that this situation is a reason for dropping out of the faculty, because negative statements about the faculty support each other’s thought. Another reason for the school dropout is that theology graduates do not find the employment fields suitable for themselves. According to this, the participants stated that when they graduated from the Faculty of Theology, they thought that the professions that they might have were not suitable for them, so they canceled their registration in order to turn to the professions they wanted.

Sosyal ortama uyum sağlayamama şeklinde ifade edilen nedenlerde ise İlahiyat Fakültesinin kendine özgü ortamına yabancılık çektiklerini belirten katılımcılar, kız-erkek ilişkileri ve bunun derslik ve kantin gibi yerlere yansımalarına dikkat çekmektedir. Katılımcılar toplumun İlahiyat Fakültesi ve mensuplarından beklentilerini kabul etmedikleri dolayısıyla İlahiyat Fakültesini terk ettiklerini belirtmektedir. Toplumun veya çevrenin İlahiyat fakültesinde öğrenim görenlerden beklemediği, belirli davranış kalıpları, giyim kuşam özellikleri gibi çeşitli beklentilerin olduğu bu durumun kendilerinde rahatsızlığa neden olduğu gerekçesini ileri sürmektedir.

Problems caused by the faculty members were also mentioned among the reasons for dropout. This situation has been expressed in several different dimensions. The first is that the lectures are not explained more clearly, the second is that the faculty members reflect their negative opinions about each other, and the third is reflecting their political thoughts to the lessons. Participants who stated that they were strangers to the unique environment of the Faculty of Theology due to the reasons expressed as inability to adapt to the social environment draw attention to the relationship between girls and boys and their reflections in places such as classrooms and canteens. The participants stated that they did not accept the expectations of the society from the Faculty of Theology and its members and therefore they left the Faculty of Theology. They put forward the justification that this situation, which the society has various expectations from the students such as certain behavioral patterns and clothing features, causes them discomfort. Finally, it was determined that the feelings of the participants after leaving the Faculty of Theology were always positive.

Keywords

Religious Education, Dropout, Higher Religious Education, Withdrew, Faculty of Theology, Faculty of Islamic Studies

İlahiyat Fakülteleri'nde Okul Terki: İlahiyat Fakültesinden Kayıt Sildirenler Üzerine Fenomenolojik Bir Araştırma

Öz

Bu çalışmada kendi isteği ile kaydını sildiren dolayısıyla İlahiyat öğrenimine devam etme ihtimali bulunmayan kişiler katılımcı olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede İlahiyat Fakültesinden kayıt sildiren kişilerin, terk deneyiminin ele alınması amaçlanmaktadır. Bir başka deyişle İlahiyat Fakültesini terk edenlerin deneyimleri çerçevesinde, yükseköğretimde okul terkinin İlahiyat Fakültesine özgü yönlerinin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır.

Çalışma, nitel araştırma yaklaşımları arasında yer alan fenomenolojik yaklaşım temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Bu çerçevede ölçüt ise herhangi bir İlahiyat fakültesinden kayıt sildirmek olarak belirlenmiştir. Veriler, görüşmelerde esneklik sağlaması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Elde edilen veriler, betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularının analizi sonucunda İlahiyat Fakültesinden kayıt sildiren katılımcıların okul terki deneyiminin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülen üç temaya ulaşılmıştır. Bunlar, İlahiyat Fakültesini tercih nedeni, İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme nedeni ve İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirdikten sonraki hisler şeklindedir.

İlahiyat Fakültesinden kayıt sildiren katılımcıların fakülteyi tercih nedenleri; aile isteği (ısrarı olarak da ifade edilebilir), mezuniyet sonrası istihdam imkânının yüksekliği, üniversiteye giriş puanının istenilen bölüme yetmemesi, kişisel ilgi ve kendini geliştirme düşüncesi şeklindedir. Bu nedenlerden kişisel ilgi ve kendini geliştirme düşüncesi dışında kalanları, katılımcıların kendi isteği dışında İlahiyat Fakültesine geldiğini göstermektedir. Katılımcıların İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme nedenlerinin ise derslerin zorluğu, İlahiyat mezunlarının istihdam alanlarını kendine uygun bulmama, öğretim üyelerinden kaynaklanan sorunlar, sosyal ortama uyum sağlayamama, toplumun İlahiyat Fakültesi ve mensuplarından beklentilerini kabul etmeme şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar, terk nedenleri arasında gördükleri “derslerin zorluğu” ile özellikle Arapça ve Hazırlık eğitimini öne çıkarmaktadır. Katılımcıların biri hariç İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerden mezun olduğu düşünüldüğünde Arapça Hazırlık eğitiminin okul terki konusunda önemli bir etken olduğu görülmektedir. Ayrıca Arapça hazırlıkta İmam Hatip Lisesi dışından gelenlerin bir sınıfta toplandığını belirten katılımcı görüşleri, bu durumun okula ilişkin negatif söylemlerin birbirini desteklemesi nedeniyle okul terkinde bir neden olduğunu göstermektedir. İlahiyat mezunlarının istihdam alanlarını kendine uygun bulmama, tespit edilen okul terki nedenlerinden biridir. Buna göre katılımcılar İlahiyat Fakültesi mezunu olduklarında sahip olmaları muhtemel mesleklerin kendilerine uygun olmadığını düşündüklerinden dolayı, arzuladıkları mesleklere yönelmek için İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirdiklerini ifade etmişlerdir. Okul terki nedenleri arasında öğretim üyelerinden kaynaklanan sorunlar da zikredilmiştir. Bu durum birkaç farklı boyutta ifade edilmiştir. Bunlardan birincisi derslerin daha anlaşılır anlatılmaması, ikincisi öğretim üyelerinin birbiri hakkındaki olumsuz düşünceleri, üçüncüsü ise siyasi düşüncesini derslere yansıtması şeklindedir. Sosyal ortama uyum sağlayamama şeklinde ifade edilen nedenlerde ise İlahiyat Fakültesinin kendine özgü ortamına yabancılık çektiklerini belirten katılımcılar, kız-erkek ilişkileri ve bunun derslik ve kantin gibi yerlere yansımalarına dikkat çekmektedir. Katılımcılar toplumun İlahiyat Fakültesi ve mensuplarından beklentilerini kabul etmedikleri dolayısıyla İlahiyat Fakültesini terk ettiklerini belirtmektedir. Toplumun veya çevrenin İlahiyat fakültesinde öğrenim görenlerden beklediği, belirli davranış kalıpları, giyim kuşam özellikleri gibi çeşitli beklentilerin olduğu bu durumun kendilerinde rahatsızlığa neden olduğu gerekçesini ileri sürmektedir.

Son olarak katılımcıların İlahiyat Fakültesini terk ettikten sonraki hislerinin hep olumlu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar okul terki sonrası için özgürlük, huzur, rahatlama ve mutluluk vurgusu yapmışlardır. Katılımcıların, çoğunlukla kendi isteği ile gelmediği veya ne ile karşılaşacağı konusunda bilgi sahibi olmadığı ve çeşitli nedenlerle uyum sorunları yaşadığını düşündüğü İlahiyat Fakültesinden ayrılmasının olumlu duygu ve düşünceler ortaya çıkarması olağan bir durum olarak nitelendirilebilir.

Anahtar Kelimeler

Din Eğitimi, Okul Terki, Yüksek Din Öğretimi, Kayıt Sildirme, İlahiyat Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi

Giriş

Ülkemizde ve dünyada eğitimin tüm toplum kesimlerine ulaştırılması hedefi bilen bir gerçektir. Bu kapsamda da ülkeler vatandaşlarının eğitim sistemine dâhil olması için çaba harcamaktadırlar. Öncelikle temel eğitim kademesinde çalışmaların yapıldığı okullaşmanın artırılmasına yönelik çalışmalar artık yükseköğretimi de kapsar hale gelmiştir. Ülkemizde de bu kapsamda yükseköğretimin yaygınlaştırılması çalışmaları sürmektedir. Geline nokta Türkiye genelinde her ilde en az bir olmak üzere toplam 207 üniversite bulunmaktadır.¹ Bu üniversitelerin 103'ünde Yükseköğretim Kurulu'nun Din ve Din Bilimleri alanı olarak gruplandığı fakülte türlerinden (İlahiyat Fakültesi, İlahiyat Bilimleri Fakültesi, Uluslararası İslam ve Din Bilimleri Fakültesi, İslami İlimler Fakültesi) biri bulunmaktadır.² Çalışmanın bütününde bu fakülteler için kapsayıcı olduğu düşünülen, İlahiyat fakültesi ifadesi tercih edilmiştir.

Önlisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora programlarına kayıtlı öğrenci sayısı ise 7 milyon 940 bin 133 iken bu sayının 4 milyon 538 bin 926 ise lisans düzeyindedir. Bu sayı içerisinde Din ve Din Bilimleri alanı olarak gruplandırılan fakülte türlerinde öğrenim gören öğrenci sayısı (2019-2020 için) 35 bin 685'i yeni kayıt olmak üzere 125 bin 664'tür.³ Bu öğrencilerin ne kadarının eğitimlerini tamamladığı veya eğitimini yarıda bıraktığı konusu ise oldukça önemlidir. Çünkü yükseköğrenim düzeyinde bir öğrencinin okulu bırakması önemli bir ekonomik ve nitelikli çalışan/vatandaş/birey kaybına neden olmaktadır. Eğitimini tamamlayamadan sistemden ayrılan öğrencilere ilişkin tartışmaların bu önemden dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde [TBMM] dahi yapıldığı söylenebilir.

Öğrencinin içinde bulunduğu eğitim kademesini çeşitli nedenlerden dolayı tamamlayamaması, ilgili literatürde okul terki olarak kavramsallaştırılmaktadır.⁴ Türkiye'de okul terkine ilişkin herhangi bir periyodik olarak istatistiki veri yayınlayan/açıklayan bir kurum veya kuruluş tespit edilememiştir. Ancak TBMM'de verilen soru önergeleri (İstanbul Milletvekili Ali Şeker'in 7/18289, İstanbul Milletvekili M. Sezgin Tanrıkulu'nun 7/18497; 7/18499; 7/18542 esas numaralı soru önergeleri) ve bu soru önergelerine verilen yanıtlar (Milli Eğitim Bakanlığı'nın [MEB] 9907425-610-E.7 sayı 21.02.2018 tarihli cevabı) okul terkinin Türk yükseköğretiminde önemli bir sorun olduğunu göstermektedir. 2011-2017 yılları arasında kaydını donduran veya sildiren ve yeniden öğrenim hayatına başlayan öğrenci sayılarının sorulduğu soru önergesine MEB'in verdiği yanıtı göre 826 bin 59 öğrenci 2011-2017 yılları arasında kaydını sildirmiş veya dondurmuştur. Aynı dönemde öğrenim hayatına yeniden başlayan öğrenci sayısı ise 403 bin 902'dir. Kayıt sildiren öğrenci sayısının çokluğu okul terkinin önemli bir sorun olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bir başka soru önergesine (İzmir Milletvekili Ednan Arslan'ın 7/1666 esas numaralı yazılı soru önergesi) verilen cevapta (MEB'in 99074258-610-

¹ Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), "YÖK Üniversiteler" (Erişim 5 Aralık 2020).

² Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), "Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi" (Erişim 5 Aralık 2020).

³ YÖK, "Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi."

⁴ Vincent Tinto, "Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research," *Review of Educational Research* 45/1 (1975), 89-90.

E.94 sayı 19.12.2018 tarihli cevabı) ise 2018 yılı için bu rakam 408 bin 948 olarak verilmiştir. Bu rakamın kayıt sildirme, kayıt dondurma ve yabancı dil hazırlık sınıfında başarısızlık gerekçesiyle atılma durumlarını kapsadığı yazıda dipnot olarak belirtilmiştir. Burada özellikle vurgulanan hususlardan biri olarak yabancı dil hazırlık sınıfında başarısızlık gerekçesiyle atılma ifadesi bazı fakülte veya bölümlere özgü bir durum olarak öne çıkmaktadır. Bu fakülte türlerinden biri de Arapça hazırlık eğitimi verilen yüksek din öğretimi kurumlarıdır.

Vincent Tinto, okul terki kavramının her ne kadar okula ara verenler, farklı bir okula geçenler veya tamamen sistemin dışına çıkanların hepsi için kullanılabilse de bunların birbirlerinden ayrı ele alınmasının doğru olacağını belirtmektedir.⁵ Ancak, MEB tarafından yayınlanan istatistiklerde hem terkten kastedilenin okul değiştirme mi yoksa sistem dışına çıkış mı olduğu anlaşılammaktadır. Zira bir öğrenci okumakta olduğu İlahiyat fakültesinden bir başka İlahiyat Fakültesine geçiş yaptığında ayrıldığı okulunda kayıt sildirdi olarak görünmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada okulu terk edenlerden kasıt okumakta olduğu İlahiyat Fakültesi veya türevi (İslami ilimler vb.) bir okuldan kaydını sildirenlerdir. Benzeri bir fakülteye geçiş yapanlar veya af ile dönenler kapsam dışında tutulmuştur. Ayrıca, yayınlanan istatistiklerde fakülte veya bölüm bazında detaylara yer verilmediği görülmektedir. Buna rağmen eldeki rakamlar çerçevesinde Türkiye’de yükseköğretimde okul terkinin önemli bir sorun olduğu söylenebilir.

Yükseköğretim düzeyinde okul terki, öğrencinin eğitim sisteminden çıkmasına ek olarak, öğrencinin üniversite mezuniyetinin kendisine getireceği kazanımlardan da feragat etmesi anlamına gelmektedir. Bu feragat kararının başta bireyin kendisi, ailesi, çevresi ve devlet ile ilişkilerinde yeni bir boyut ve psikolojik, sosyolojik ve ekonomik sonuçlar doğurması muhtemeldir. Zira okul terkini aile, devlet ve toplum açısından önemli bir nitelikli çalışan/vatandaş/birey kaybı olarak değerlendirmek mümkündür. Çünkü hem aile hem de devlet eğitime ciddi bir bütçe ayırmaktadır. HSBC tarafından yayınlanan bir raporda bir öğrencinin üniversite hayatı boyunca yeme içme, barınma, eğitim ve kişisel harcamalarının aileye maliyeti 87 bin TL olarak hesaplanmıştır.⁶ OECD 2020 Eğitime Bakış (Education at a Glance) verilerine göre ilkokuldan yükseköğretimin sonuna kadar bir öğrenciye harcanan para tüm eğitim kurumlarındaki (özel ve devlet) öğrenciler için ortalama olarak 4 bin 226 Dolar (OECD ortalaması 9 bin 524 Dolar), sadece devlet okulları baz alındığında ise öğrenci başına 4 bin 570 Dolar (OECD ortalaması 10 bin 102 Dolar) olarak hesaplanmıştır.⁷ Hem ailenin hem de devletin harcamaları birlikte düşünüldüğünde yükseköğretim kademesinde bir öğrencinin eğitimini yarım bırakmasının ciddi bir maddi kayıp olduğu açıktır. Bu kayıp aynı zamanda bireysel ve toplumsal etkiler de eklendiğinde katlanarak artmaktadır.

Böylesi önemli kayıplara neden olan yükseköğretim kademesinde öğrencilerin eğitim sisteminden çıkmaları kaçınılmaz olarak bilimsel çalışmalara da konu edilmiştir. Bu

⁵ Tinto, “Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research,” 90.

⁶ The Hongkong and Shanghai Banking Corporation (HSBC), The Value of Education The Price of Success (5 Aralık 2020).

⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), Education at a Glance (5 Aralık 2020).

konuda öncü ve önemli çalışmaları olan Vincent Tinto 1970'li yıllara kadar olan çalışmalarda günümüzde mağdurun suçlanması olarak ifade edilen bir yaklaşımla, “üniversitelerde sorun yok, öğrenciler sorunlu” şeklinde bir yaklaşımının olduğu ve buradan hareketle de okulu terk eden öğrencilerin başarısız ve motivasyonlarının düşük olduğu, üniversite mezuniyetinin getirdiği faydalar konusunda da çok istekli olmadığı şeklinde ele alındığını belirtmektedir. Ancak 1970'lerden itibaren öğrencilerin okulu terk etme veya devam etme kararlarında birey toplum ilişkisi ve kurumun önemli rolü olduğu anlayışının hâkim olmaya başladığını belirtmektedir.⁸ Bu anlayış değişikliği ile birlikte, okul terkinin anlaşılması ve açıklanması için yaklaşımlar ve modeller geliştirildiği görülmektedir. Literatürde tespit edilen yaklaşımlar sosyolojik, psikolojik, örgütsel, etkileşimsel ve ekonomik yaklaşımlar olarak ifade edilirken modeller ise sosyolojik model, öğrenci uyum modeli, açıklayıcı model, öğrenciyi okulda tutma modeli şeklindedir.⁹ Yurtdışı literatürde yaklaşım ve modellerin üretildiği okul terki konusunda ülkemizde yapılan çalışmaların daha çok ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yükseköğretimde okul terki veya okul terki ile ilgili bir konuyu ele alan çalışmalar ise oldukça azdır. Bu çalışmalar ise şu şekildedir.

Bu çalışmalardan ilki “Üniversite Öğrencilerinin Okulu Bırakma Eğilimleri ve Nedenleri” başlıklı çalışmadır. Harran Üniversitesinde lisans öğrenimine devam eden 450 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışma sonucunda öğrencilerin %45'i herhangi bir nedenle en az bir kez okulu terk etmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Bu eğilime etkiden faktörlerin ise kişinin kendisi, aile, arkadaş veya okul ile ilgili olduğu tespit edilmiştir.¹⁰ “Yükseköğretimde okul terki: Nedenler ve Çözümler” adlı çalışmada ise Trakya Üniversitesi'nin farklı fakülte ve yüksekokullarda öğrenim gören, 2008 yılında çıkarılan af kapsamında öğrenime dönen 12 öğrenci ve üç farklı fakültesinde görev yapan 6 öğretim üyesinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda hem öğrencilerin hem de öğretim üyelerinin akademik uyum sorunları ve maddi sıkıntılar üzerinde durdukları tespit edilmiştir.¹¹

“Student Retention in Higher Education in Turkey: A Qualitative Study” başlıklı çalışma ise eğitim fakültesi, fen edebiyat, güzel sanatlar fakültesi, mühendislik fakültesi ve işletme fakültesinde okurken okuduğu bölümü terk ederek farklı bir bölüme kayıt yaptıran, açıköğretim fakültesine kayıt yaptıran, terk ettiği bölüme geri dönen ve hiçbir programa kayıt yaptırmayan 35 bireyin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda okul terkinin nedenleri yanlış bölüm tercihi, bölüme aidiyet hissedememe, üniversitenin akademik ve sosyal ortamına duyulan memnuniyetsizlik öğretim üyeleri ile etkili iletişim kuramama, akademik danışmanlık sisteminden etkili

⁸ Vincent Tinto, “Research and Practice of Student Retention: What Next”, *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice* 8/1 (July 2006), 2.

⁹ Fatma Uslu Gülşen, *Yükseköğretimde Okul Terkinin Değerlendirilmesi* (Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017), 25–35.

¹⁰ Hüseyin Şimşek, “Üniversite Öğrencilerinin Okulu Bırakma Eğilimleri ve Nedenleri,” *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi* 6/2 (2013), 245.

¹¹ Tuncer Bülbül, “Yükseköğretimde Okul Terki: Nedenler ve Çözümler,” *Eğitim ve Bilim* 37/166 (2012), 219.

bir şekilde yararlanamama, barınma olanaklarının sınırlı ve pahalı olması, mezuniyet sonrası iş olanaklarının sınırlı olması olarak tespit edilmiştir.¹² “Yükseköğretimde Okul Terkinin Değerlendirilmesi” başlıklı çalışma ise bu konuda yapılan tek doktora tezidir. Tez kapsamında okulu terk etmiş 19 kişi ile görüşme yapılmıştır. Çalışma sonucunda Yükseköğrenim döneminde okul terkinde bireysel, ailesel, akademik ve sosyal etkenlerin rol oynadığı tespit edilmiştir.¹³

İlahiyat Fakülteleri bağlamında okul terki konusunu ele alan tek çalışma ise “Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki” başlıklı çalışmadır. 2019-2020 öğretim yılı güz döneminde Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesinde yer alan İlahiyat/İslam İlimler Fakültelerinde, 2018 yılında çıkarılan 7143 sayılı kanun ile kabul edilen af kapsamında üniversite öğrenimlerine dönmüş öğrenim gören 36 öğrenci ile aynı üniversitelerde görev yapan 11 öğretim üyesinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda, okul terkinin fakültelerin ilk yıllarında yaygın olduğu, okul terki yapan öğrencilerin akademik başarısızlık, akademik ve sosyal çevreye uyum sorunları, maddi sorunlar, sağlık sorunları ve inanç çatışmalarına bağlı sorunlar nedeniyle okulu terk ettiği tespit edilmiştir.¹⁴

Literatür genel olarak ele alındığında yükseköğretimde okul terkinin ülkemiz açısından da bir sorun olduğu görülmektedir. Bu çerçevede nitelikli çalışan/vatandaş/birey ve ekonomik sermaye kaybının önlenmesi açısından üzerinde önemle durulması gereken bir sorun olduğu da açıktır. Yapılan çalışmalara bakıldığında yükseköğretimde okul terki konusunda az sayıda çalışmanın olduğu ve İlahiyat Fakülteleri bağlamında konuyu ele alan bir çalışma¹⁵ dışındaki çalışmaların genel olarak yükseköğretimde okul terki ele aldığı görülmektedir. Yükseköğretim çok kapsamlı bir alan olarak çok sayıda enstitü, fakülte ve yüksekokul türünden müteşekkil bir yapıdır. Bu yönüyle de her birimin kendine özgü yapısının olması dolayısıyla tercih eden öğrenciler ve karşılaştıkları sorunların da farklılaşması muhtemeldir. Bu çalışmada İlahiyat Fakülteleri özelinde okul terkinin anlamlandırılması amaçlanmaktadır. Böylelikle hali hazırda bu konuyu ele alan bir çalışmanın olduğu literatüre katkı sağlanması hedeflenmektedir. İlahiyat Fakültesinden kaydını sildiren ve af vb. bir şekilde geri dönmeyenlerden oluşan bir çalışma grubunun seçilmesi yönüyle okul terkinin farklı bir yönüne ışık tutulması amaçlanmaktadır. Zira Baltacı tarafından yapılan çalışmada aftan faydalanarak dönen öğrenciler katılımcı olarak seçilmiştir.¹⁶

Bu çerçevede çalışmanın temel problemi İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirenlerin, kayıt sildirme sürecine ilişkin deneyimleri nelerdir? şeklinde belirlenmiştir. Bu temel problem altında ise İlahiyat Fakültesini tercih nedenleri, fakülteden kayıt sildirme nedenleri ve kayıt sildirdikten sonraki hislerinin neler olduğu anlaşılmasına çalışılmıştır.

¹² Ahmet Aypay vd., “Student Retention in Higher Education in Turkey: A Qualitative Study,” *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice* 14/1 (2012), 99–112.

¹³ Uslu Gülşen, *Yükseköğretimde Okul Terkinin Değerlendirilmesi*, 119–124.

¹⁴ Ali Baltacı, “Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki,” *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 19/2 (2019), 593, 600.

¹⁵ Baltacı, “Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki,” 593-616.

¹⁶ Baltacı, “Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki,” 600.

1. Yöntem

İlahiyat Fakültesini terk edenlerin deneyimlerinin incelemesini amaçlayan bu çalışma nitel araştırma yaklaşımları arasında yer alan fenomenolojik yaklaşım temel alınarak gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik yaklaşıma göre kurgulanan bir çalışma, birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerini belirlemeyi ve yorumlamayı amaçlar.¹⁷ Bu çerçevede yapılması planlanan çalışmada, İlahiyat Fakültesini terk eden bireylerin, terk süreci üzerine, bir teori temelinde genellemeler yapmak yerine terk sürecinin açık bir biçimde anlaşılması hedeflenmektedir.

1.1. Çalışma Grubu

Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Bu çerçevede ölçüt ise herhangi bir İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirmek olarak belirlenmiştir. İlahiyat lisans programını terk etmek esas alınmış, açıköğretim ve İLİ-TAM [İlahiyat Lisans Tamamlama] vb. programlardan kayıt sildirenler kapsam dışı bırakılmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Kayıt Sildirdiği Yıl	Kayıt Sildirdiği Fakülte
K1	Erkek	21	2018	Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
K2	Erkek	21	2020	Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
K3	Erkek	22	2019	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
K4	Erkek	24	2018	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
K5	Erkek	26	2015	Karadeniz Teknik Üniv. İlahiyat Fakültesi
K6	Erkek	28	2010	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
K7	Erkek	34	2017	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
K8	Kadın	29	2011	Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Çalışma grubu 8 katılımcıdan oluşmakta olup, katılımcılardan sadece K6 (Erkek, 28, 2010) İmam Hatip Lisesi mezunudur, diğer katılımcılar ise farklı lise türlerinden mezundur.

1.2. Verilerin Toplanması

Okul terkine ilişkin literatür taraması yapılmış ve bu kapsamda katılımcılar ile yapılacak görüşmeler için sorular hazırlanmıştır. Çalışma sürecinde yapılacak görüşmelerde esneklik sağlaması amacıyla sorular yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak hazırlanmıştır. Nitel çalışma tecrübesi olan iki uzmandan (Din Sosyolojisi ve Din Eğitimi) sorular hakkında görüş alınmış ve önerileri değerlendirilmiştir. Ayrıca görüşme sorularının anlaşılabilirliğini tespit etmek için iki İlahiyat Fakültesi öğrencisinin görüşleri alınmıştır. Görüşmeler Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 16.10.2020 Tarih, Karar sayı: 204, Toplantı sayı: 17 (Evrak Tarih ve Sayısı: 21/10/2020-112298) uygun bulma kararı ile bizzat araştırmacı tarafından 11 Kasım 2020-23 Kasım 2020 tarihleri arasında katılımcılardan randevu alınarak online platform ve telefon aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Pandemi nedeniyle yüzyüze görüşmeler tercih edilmemiştir. Görüşmeler kayıt altına alınmış ve 20-30 dakika arasında sürmüştür. Görüşmelerin çözümlenmesi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

¹⁷ John. W. Creswell, *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*, ed. Mesut Büttin - Selçuk Beşir Demir (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2015), 77.

1.3. Verilerin Analizi

Katılımcıların okul terki deneyimlerinin belirlenmesi için elde edilen verilerin betimsel analiz tekniği ile analizi uygun görülmüştür.¹⁸ Verilerin sistematik bir şekilde analiz edilebilmesi için çözümlenen görüşme verileri nitel veri analizi programlarından NVIVO 12 Plus programına yüklenmiştir. Bu program üzerinde tekrar tekrar okunan görüşme verileri, tema ve kodlar şeklinde düzenlenmiştir. Elde edilen kod ve temalar tekrar gözden geçirilmiş ve bazı kod-tema değişiklikleri yapılmış ve son şekli verilmiştir. Raporlama aşamasında ise gerekli görülen yerlerde katılımcı görüşlerinden ilgili kod/temayı en iyi açıkladığı düşünülen görüşlere, doğrudan yer verilmiştir.

2. Bulgular

Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi sonucunda İlahiyat Fakültesinden kayıt sildiren katılımcıların okul terki deneyiminin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülen bulgular İlahiyat Fakültesini tercih nedeni, İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme nedeni ve İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirdikten sonraki hisleri şeklinde analiz edilmiştir.

2.1. İlahiyat Fakültesini Tercih Nedeni

Katılımcıların görüşleri çerçevesinde katılımcıların İlahiyat Fakültesini tercih nedenleri aile isteği, mezuniyet sonrası istihdam imkânının yüksekliği, üniversiteye giriş puanının istenilen bölüme yetmemesi, kişisel ilgi ve kendini geliştirme düşüncesi şeklinde tasnif edilmiştir.

2.1.1. Aile İsteği

Katılımcılardan bazıları İlahiyat Fakültesini tercih nedenlerinden biri olarak ailelerinin isteğini göstermiştir. Ailelerin, katılımcıları İlahiyat Fakültesini tercihe götüren davranışları arasında yeniden üniversite sınavına hazırlanmaya izin vermeme, memleket dışında bir üniversiteye gitmeye izin vermeme gibi gerekçeler olduğu görülmektedir. Bu konudaki katılımcı görüşleri ise şu şekildedir. *Başka bölümler tabi ki vardı. Fakat ailevi nedenlerden dolayı Erzurum dışına çıkamıyordum. O yüzden Atatürk Üniversitesi'ni tercih etmem gerekiyordu. Öyle olunca da annemin isteği üzerine İlahiyat Fakültesini yazmıştım. K4 (Erkek, 24, 2018). İmam Hatip lisesine de isteyerek giden bir öğrenci olarak İlahiyatı da istiyordum. Tabi hocalarımın büyük desteği oldu. Ailem ise İmam Hatip Lisesi kararından sonra hep İlahiyat okumam için beni yönlendirdiler. K6 (Erkek, 28, 2010). Ailem tercih yapmama hakkı sunmamıştı, üniversiteye o sene gitmek zorunda hissediyordum ve bu baskıdan dolayı tercih yaptım. Sınava hazırlık sürecinde İlahiyat Fakültesinde okumak aklımın ucundan geçiyordur belki ama bu hep en kötü ihtimaldi benim için; hayallerimden uzakta bir noktaydı adeta. K8 (Kadın, 29, 2011).*

K8'in İlahiyat Fakültesini tercihinde ise ailenin isteği diğerlerine göre farklı bir noktaya daha işaret etmektedir. K8 ailesinin kendisini "inancını kaybedebileceği" korkusuyla bir başka bölüm yerine İlahiyat Fakültesine gitmeye zorladığını belirtmiştir. *Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünü okumak istiyordum fakat kazanamamıştım. Felsefe okumak*

¹⁸ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006), 224.

istedim; eniştem tarafından inancımı kaybedebileceğim söylendi. Korkularıma yenik düşmüştüm, imanın okuduğun bölümle alakası olduğunu düşünmüyorum şimdi. O zamanlar fikirlerim henüz olgunlaşmamıştı ve inancımı kaybetmemek düşüncesiyle felsefe bölümü yerine İlahiyat Fakültesini tercih ettim. K8 (Kadın, 29, 2011).

2.1.2. Mezuniyet Sonrası İstihdam İmkânının Yüksekliği

Katılımcıların İlahiyat Fakültesini tercih nedenlerinden bir diğeri de istihdam imkânının yüksek olduğu düşüncesidir. Bu çerçevede bazı katılımcılar bir an önce atanmak, işe başlamak gibi nedenlerden dolayı İlahiyat Fakültesini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konudaki katılımcı görüşleri ise şu şekildedir:

Hukuk okumayı isterdim ama yanım yetmedi. Diğer mesleklere ilgim yoktu. Ayrıca İlahiyat bölümünün gelecek vadeden bir bölüm olduğunu düşünüyordum. K3 (Erkek, 22, 2019). Aslında benim düşüncem, hemen bir bölüm kazanıp mesleğe geçmeyi düşünüyordum, o yıllarda yapmak istediğim ve sevdiğim bir meslek yoktu, bu daha sonra gelişti. Ama Hukuk Fakültesinde okumak isterdim. Fakat aldığım puan İlahiyat Fakültesine yettiği için, orada kullanmak mantıklı geldi. O zaman alt yapım yoktu, hedefimde de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği vardı, çünkü DKAB atamaları iyiydi, ben de o anlamda düşünüyordum. Fazla zaman geçmeden göreve başlarım diye düşünündüm. Sonra benim sosyolojime uymadığını gördüm ve okumaktan vaz geçtim. K5 (Erkek, 26, 2015).

2.1.3. Üniversiteye Giriş Puanının İstenilen Bölüme Yetmemesi

Katılımcıların İlahiyat Fakültesine geliş nedenlerinden bir diğeri de üniversiteye giriş puanının istenilen bölüme yetmemesinden dolayı kendileri için ikincil bir tercih alanı olmasıdır. Bu konudaki katılımcı görüşleri ise şu şekildedir. *Aklımda özel eğitim vardı, sınav da istediğim puanı alamadığım için mecbur İlahiyat tercih ettim. K2 (Erkek, 21, 2020). Üniversite sınavında aldığım puan doğrultusunda baktığım bölümlerde bana en uygun olduğunu düşündüğüm için bu bölüme yöneldim. Ailem tekrar sınava girmemi istedikleri için beni desteklemedi. K3 (Erkek, 22, 2019).*

2.1.4. Kişisel İlgi ve Kendini Geliştirme Düşüncesi

Bazı katılımcılar ise İlahiyat Fakültesine kendi isteği ile geldiğini ifade etmektedir. Kendi isteklerini ise İlahiyat Fakültesinin kişisel ilgi ve kendini geliştirme düşüncelerine uygun olması olarak açıklamaktadırlar. Bu çerçeve bir katılımcı K1 (Erkek, 21, 2018), *İlahiyat Fakültesini seçmemin en büyük sebebi kendimi manevi olarak tamamlama ve geliştirmek şeklinde geliş gerekçesini manevi bir boyut ile açıklarken K7 (Erkek, 34, 2017) ise benzer düşünceleri daha da kapsamlı bir şekilde ifade etmektedir. Yani şöyle her insan gibi benim de varoluşsal sıkıntılarım vardı. İşte bu dünyaya gelişimiz varoluş nedenimiz, dünyadaki olma sebebimiz gibi. Din tanrı gibi şeyler felsefik biraz da bunlara, bir nevi bu tür kafamdaki sorulara da dinimde Müslümanım Erzurumluyum sonuçta dindar bir ailede de yetişmişiz. İşte bu tür sorulara da cevaplar bulabilmek için o yüzden de bu bölümü seçtim. Buraya da o duyguyla o hisle geldim. Acaba bu sorulara cevap bulabilir miyim? O duygularla İlahiyat Fakültesine girdim. K7 (Erkek, 34, 2017).*

K7'nin temas ettiği diğer bir gerekçe ise ilgisini çeken konuları öğrenme isteğidir. *Din bilimleri ile ilgili misal kelam özellikle bu tür şeyler mezheplere bir ara ilgim vardı. Mezheplerin doğuşuyla falan ilgiliydim. O yüzden bu bölümü seçtim İlahiyatı hani bunu merak ediyordum. Örneğin Mutezile filan bunlar nasıl doğdu. İlahiyat Fakültesinde alacağı eğitime vurgu yapan*

K3 (Erkek, 22, 2019) ise kısa ama kapsayıcı bir cümle ile gerekçesini şöyle açıklamaktadır; *Alınan eğitimin hayatımın her alanında fayda sağlayacağını düşünerek bu bölüme yöneldim.*

2.2. İlahiyat Fakültesinden Kayıt Sildirme Nedenleri

Katılımcıların İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme nedenleri; derslerin zorluğu, İlahiyat mezunlarının istihdam alanlarını kendine uygun bulmama, öğretim üyelerinden kaynaklanan sorunlar, sosyal ortama uyum sağlayamama, toplumun İlahiyat Fakültesi ve mensuplarından beklentilerini kabul etmeme şeklinde tasnif edilmiştir.

2.2.1. Derslerin Zorluğu

Katılımcıların kayıt sildirme nedeni olarak vurguladığı hususların başında genel olarak derslerin zorluğu gelmektedir. Özelden ise çoğunlukla hazırlık döneminde aldıkları Arapça eğitiminin zor olduğu düşüncesindedirler. Arapça dersinin zorluğu konusunu öne çıkararak K1 (Erkek, 21, 2018) İlahiyat Fakültesine gelmeden önce Arapça dersinin zorluğu konusunda görüşlerini şu şekilde açıklamıştır; *İlahiyat Fakültesine gitmeden önce en büyük kaygım Arapça olmasıydı ama ilk haftalarda kolay olması sebebi ile kendi kendime düşündüm bak demek ki abartıldığı kadar da zor değilmiş yaparsın ama tabi bu sadece ilk haftalarda kaldı.* K3 (Erkek, 22, 2019) ise hazırlık sınıfındaki Arapça dersleri konusunda öğretim üyelerinin kendilerini, alt yapısı olan İmam Hatip Lisesi mezunu öğrenciler ile bir tuttuğunu bu nedenle derslerin kendisine zor geldiğini belirtmektedir. *Hazırlık sınıfında Arapça temel olmadiği için dersleri anlamakta zorluk çektim. Daha ilk haftalarda okulu bırakmayı düşündüm. Hocaların alt yapısı olan İmam Hatip mezunu öğrencilerle bizi bir tutması da beni zorladı.* K3 (Erkek, 22, 2019).

Katılımcılar tarafından öne çıkarılan ve Arapça dersiyle birlikte değerlendirilebilecek bir diğer husus da hazırlık eğitiminin zor ve yorucu olduğu hazırlık eğitiminin başarı ile tamamlansa bile bir yılgınlık getirdiğidir. Bunu dile getiren K3 (Erkek, 22, 2019) *Hazırlık sınıfını ilk yıl geçemedim. İkinci yıl çok çalışarak yüksek bir ortalama ile hazırlık sınıfını geçtim. Ama bu durum bende yılgınlık oluşturdu ve çok yıprattı. Birinci sınıfta ayrılma kararı aldım, birinci sınıftaki ders yükü de bırakmam da etkili oldu.* K3 yüksek ortalama ile hazırlığı geçmesine rağmen kendisinde oluşan yılgınlık nedeniyle İlahiyat Fakültesini bıraktığını söylemiştir.

Bazı katılımcılar ise genel olarak derslerin zorluğundan bahsederken, örneğin K1 (Erkek, 21, 2018) *Dersler düşündüğümde daha ağır ve düşündüğüm kadar tatmin edici değildi. Yapmayacağımı anladığımı fark ettim ve bu yüzden böyle bir karar aldım.* K3'ün öne çıkardığı bir diğer konu da ders yükünün fazla olması ve İlahiyat Fakültesine giriş puanı ile verilen derslerin zorluğunun orantısız olduğu görüşüdür. *İlahiyat Fakültesi giriş puanıyla verilen derslerin zorluğunun orantısız olduğunu düşünüyorum. Özellikle hazırlık sınıfında altyapısı olmayan benim gibi öğrencilerin aşırı zorlandığını düşünüyorum. Hazırlıktan sonraki eğitimde de ders yükü çok fazla.* K3 (Erkek, 22, 2019).

2.2.2. İlahiyat Mezunlarının İstihdam Alanlarını Kendine Uygun Bulmama

Katılımcılar İlahiyat Fakültesinden mezun olduktan sonra yapılabilecek meslekleri kendilerine uygun bulmadıklarını bu durumun da kayıt sildirme nedenlerinden biri olduğunu belirtmektedirler. K4 (Erkek, 24, 2018) bu durumu genel bir ifadeyle *Bırakma kararında en önemli faktör kendim oldum. Yani sevmediği bir işi niye yapayım.* şeklinde açıklarken bazı katılımcılar ise meslekleri örneklendirerek kendilerine uygun olmadığını ifade

etmektedir. *Toplumun istediği gibi bir İlahiyat mezunu olamam. Örneğin bir imamdan beklenen kalıplara giremem imam olsam görev yapamam, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olsam yapamam dedim. Belki ilerleyen sınıflara geçseydim yapma isteği olurdu ama o zamanki düşüncem yapamam yönündeydi.* K5 (Erkek, 26, 2015). *Zaten tercih ederek hata yaptığım bir bölümdü; bana hitap etmiyordu, inançların bireyi ilgilendirdiğini düşünen biriyim; din anlatmak bana göre bir meslek değildi. İstedğim bölümü okuma düşüncesi içinde olduğumdan bölümü bırakmaya karar verdim.* K8 (Kadın, 29, 2011).

2.2.3. Öğretim Üyelerinden Kaynaklanan Sorunlar

Katılımcıların İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirmelerine gerekçe olarak gösterdikleri etkenlerden biri de öğretim üyeleridir. K6 (Erkek, 28, 2010) öğretim üyelerinin, lisede aldığı eğitimden kaynaklanan eksikliklerini gidermesine yardımcı olmadığını düşünmektedir. *Liseden eksik gittiğimizi bilen hocalarımız biraz daha yardımcı olsa sevdirse leri bize dersleri, bırakmayabilirdim.* K4 (Erkek, 24, 2018) ise İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinin geniş bir perspektiften ders anlatmadıkları görüşünü öne çıkarmaktadır. *Derslerine baktığımda ilk önce sevinmişim. Çünkü İlahiyat Fakültesi geçmişten de duyduğumuz gibi taassubun merkezidi. Felsefe ve sosyoloji derslerini görünce öyle olmadığını zannetmişim. Fakat içine girdiğimizde çok geniş bir perspektiften bakan insanların ders anlatmadığı bir yer olduğunu görmüştüm.*

Bir diğer katılımcı K7 (Erkek, 34, 2017) ise öğretim üyelerinin kendi aralarında fikir ayrılığı nedeniyle çatışma yaşadıklarını ve kendisinin de bir öğretim üyesi ile yaşadığı siyasi düşünce farklılığını kayıt sildirme gerekçesi olarak belirtmiştir *Akademik profilde hepsi ayrı saz ayrı şey çalıyolar hepsinin görüşü farklı. Kimisi daha selefiyye yakın görüşlü. Kimisi düşünün ki Kur'an-ı Kerim'deki sarf ve nahiv konusunda bile birbirlerini dinsizlikle suçlayacak kadar ileri gitmişler. Yani mezhep olarak da birbirlerinden çok farklılar. Kimisi selefiyelere bağlı kimisi tarikatlara kimisi cemaatlere bağlı yani o kadar bölünmüşler ki İlahiyat'ta birbirlerine selam bile vermeyen hocalar var. O yüzden ben fakülteden çıktım, baktım olmuyor ondan yani fakülteden ayrılmama sebep oldu.*

2.2.4. Sosyal Ortama Uyum Sağlayamama

Katılımcıların İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme gerekçesi olarak öne çıkardığı bir başka gerekçe de sosyal ortama uyum sağlayamamadır. Bu durumu hayalindeki üniversite yaşamını bulamadığını söyleyen K2 (Erkek, 21, 2020) *Kendimi kısıtlanmış hayalimdeki üniversiteyi yaşamadığımı anlamaya başladım çünkü bana uygun olmayan bir yerde olduğumu öğrendim.* şeklinde ifade etmektedir. K2 ve K5 (Erkek, 26, 2015) İmam Hatip Lisesi'nden gelmedikleri için İlahiyat Fakültesinin sosyal ortamına yabancı olduklarını ve kendilerini buraya ait olmadıklarını belirtmişlerdir. *Farklı bir çevre lisede İmam Hatip değildim. O yüzden İmam Hatip camiasına da uzak olduğum için düşünce tarzlarını yakından bilmiyordum. Uzaktan biliyordum. İçlerine girince daha vakıf olmuş olduk düşünce tarzlarına.* K2 (Erkek, 21, 2020). *İlahiyat Fakültesine ben yabancıydım; şöyle ki düz lise çıkışlı bir öğrenci olduğum için İlahiyat'ın içeriği hakkında bilgi sahibi değildim. Daha önce medrese ve kurslarda Arapça ve Kur'an-ı Kerim dersleri aldım ama işin bu kadar teferruatlı olabileceğini düşünmemiştim. Hazırlığa başladığımda hocalarımızın tamamına yakını Arap asıllı hocalardan oluşuyordu ve dersler dil (Arap) üzerinden gidiyordu. Bu şekilde olunca da antipati oluştu, derste anlatılan şeyler karşısında*

“ben neden buradayım, buraya nasıl geldim, ne istiyorum ki, buradan bu bana göre bir şey değil” demeye başladım. K5 (Erkek, 26, 2015).

Üniversite hayatına yönelik beklentilerinin karşılanmadığını belirten K5 sosyal ortam içerisinde memnuniyetsiz olduğu konuları “kız ve erkek sınıflarının ayrı olması” ve “Arap hocaların” olması şeklinde somutlaştırmıştır. *Ben düz lise çıkışlıyım, bize lisede üniversite hayatının (sosyal olarak) farklı olacağı söyleniyordu. Ben de bambaşka bir yere gidiyorum diye düşünmüştüm. Fakat bizim İlahiyat Fakültesinde hazırlıkta kız ve erkek sınıfları ayrılmıştı, hocalarımız neredeyse tamamen Araplardan oluşuyordu, bu bana anti-pati uyandırmıştı. Balığın karada yüzmesi gibi ben burada ne yapıyorum havasına girdim. Hazırlıkta düştüğüm sınıf da düz lise çıkışlı olan arkadaşlardan oluşuyordu, sınıf arkadaşlarım da tıpkı benim gibi burada ne işimiz var diyordu, bölüm değiştirmek isteyen de vardı, sınıfça karaya vurmuş balık gibiydik. Kimi arkadaşlarımız üniversite değiştirdi kimisi benim gibi bölüm değiştirdi. İlahiyat'ta ilk haftalarım bunları sorgulamakla geçmişti.* K5 (Erkek, 26, 2015).

Fakülte'deki kız-erkek ilişkilerine vurgu yapan K8 (Kadın, 29, 2011) ise rahatsız olduğu durumu şu şekilde ifade etmektedir; *Kadın ve Erkek öğrencilerin iletişimlerinde sırasında, iletişim nadiren oluyordu ve gerekmedikçe birbirleriyle konuşmuyorlardı, anlamsız bir şekilde bir gerginlik oluyordu, kadınlar ve erkekler birbirine arkadaş gözüyle bakamıyordu. Bu beni inanılmaz rahatsız ediyordu açıkçası. K8'in bu konuda eleştirdiği bir başka konu da fakülte'de olduğunu düşündüğü erkek egemen zihniyettir. İlahiyat Fakültesindeki erkek egemen zihniyet beni rahatsız ediyordu. Kendimi ait hissetmediğim bir yerdin ve bu düşüncelerim okulu bırakmamı etkileyen düşüncelerdi.*

Sosyal ortama uyum konusunda kız ve erkek öğrencilerin ayrı sosyal alanları olmasını yadırgasa da normal karşılayan fakat fakültenin merkez kampüs dışında yer almasının sosyalleşmesini engellediğini ve buna anlam veremediğini belirten K5 (Erkek, 26, 2015) bu durumu şu sözleri ile ifade etmiştir. *İlahiyat Fakültesinin bulunduğu alan merkez kampüsün dışında idi, ortam çok dardı, sadece İlahiyatçılar. Kızlar ve erkeklerin hem sınıfları ayrı hem de kantindeki sosyal alanlarımız ayrıydı. Kız erkek ayrı olmasının dinimizde bir yeri var ona anlam verebiliyordum ama fakültemizin merkez kampüs dışında sadece İlahiyatçıların olduğu bir yerde eğitim almasına anlam veremiyordum. Farklı fakültelerden öğrencilerle iç içe olmamız onlarla sosyalleşmemiz daha faydalı olurdu.*

2.2.5. Toplumun İlahiyat Fakültesi ve Mensuplarından Beklentilerini Kabul Etmeme

Katılımcıların İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme nedenlerinden biri olarak öne çıkardıkları bir başka konu da toplumda var olduğunu düşündükleri İlahiyat Fakültesi ve İlahiyat mensubu (İlahiyatçı) imajıdır. Bu imajı reddetme, benimsememe veya hayatın ileriki aşamaları için kendine uygun bulmamadır. Bu tema altında belirtilen gerçekçelerin, katılımcıları İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirmeye götürdüğü görülmektedir. Bu konudaki görüşlerini kapsamlı bir şekilde ifade eden K5 (Erkek, 26, 2015) şunları söylemektedir. *Bu düşüncelerimin oluşmasında toplumun İlahiyat Fakültesinde okuyanlara yüklediği anlamlarda etkili: toplum, İlahiyat Fakültesinden çıktıktan sonra, en basitinden, sigara içmemen, toplumdaki davranışlarında daha dikkatli olmanı ve özenli olmanı bekliyor. Oysa İlahiyat Fakültesi tanrı bilimi ve dinler konusunda, (İlahiyat alanında bir meslek icra etmeyecekse bile) bilgi sahibi eden bir daldır. Toplum da bu şekilde bakmış olsa belki de İlahiyat okumak daha kolay olurdu. Ama işte dediğim gibi bizim toplumda İlahiyat ve bu alanlardan mezun olanlara bakış açısı farklı*

olduğu için ve onları belli kalıba soktuğu için insan psikolojik olarak da rahatsızlık duyuyor. Sonuç olarak İlahiyat Fakültesinin içeriği ile toplumun İlahiyat'a yüklediği anlama farklı olduğu için İlahiyat Fakültesinde eğitim almak benim için ikilem anlamına geliyordu.

K8 (Kadın, 29, 2011) ise toplumun kendisine yüklediğini düşündüğü dini temsil görevini reddettiğini şu cümleler ile açıklamıştır. *İlahiyat Fakültesinde olmanın benim için özel bir anlamı olmadı hiçbir zaman. Fakat toplum tarafından çok önem atfedildiğini biliyordum ve tavır ve davranışlarımdan fazlasıyla mesul hissediyordum kendimi; toplum tarafından dini temsil ettiğimiz düşünülüyordu; insan olduğumuz ve hata yapabileceğimiz gerçeği görmezden geliniyor gibi düşünüyordum.*

2.3. Okulu Bıraktıktan Sonraki His

Katılımcıların, kayıt sildirdikten sonra kendilerinde oluşan hisleri K1 (Erkek, 21, 2018) *Karar verme süreci bir hayli sancılı sürmüştü fakat karar verilip ve verilen karar yerine getirilince üzerinden bir yük kalkmış gibi rahatlamıştım.* K2 (Erkek, 21, 2020) ise kendimi eskisi ve özgür hissettim. K4 (Erkek, 24, 2018) ise *Doğru bir karar verdiğim için mutluydum.* şeklinde ifade etmiştir. Katılımcıların, ifadelerinden de anlaşılacağı üzere kayıt sildirdikten sonraki süreçte olumlu duygular yaşadıkları anlaşılmaktadır. K8 (Kadın, 29, 2011) ise ailesinin tepkisine rağmen kararından dönmediğini ve bundan dolayı da pişmanlık duymadığını belirtmiştir. *Karar verme sürecinde çok zorlandım fakat kararımı uyguladığım için pişman olmadım. Ailem tarafından baskı gördüğüm ve dışlandığım halde geri dönmeyi hiç düşünmedim.* Nasıl bir baskı gördüğü sorulduğunda ise *Annem eve dönmemi istemediğini söyledi ve bir süre ablamın yanında yaşadım.* cevabını vermiştir.

Bıraktıktan sonraki hisleri konusunda olumsuz bir duygu veya pişmanlık yaşadığını belirten bir katılımcı olmadığını da burada ifade etmek yerinde olacaktır. Bununla birlikte K5 (Erkek, 26, 2015) toplum beklentilerinin üzerinde oluşturduğu baskılara artık anlam verebildiğini ve meslek olarak olmasa da İlahiyat Fakültesini entelektüel bir ilgi için okuyabileceğini belirtmiştir. Bu konudaki görüşlerini ise şu sözleri ile ifade etmektedir. *Aslında insanın yaşı ilerledikçe içindeki kalıpları yıkmak istiyor. Toplumda alışıla gelmiş kalıplar var evet. İlahiyat'tan çıkan kişilere yüklenen anlamlar ve yapmasını beklediği davranışlar var, dürüst olmak, namaz, dinin gereklerini eksiksiz olarak yapması gibi. Bir bakıma da bu yargılara hak veriyorum, eğitim almışsın dolayısıyla örnek olmak, dikkat etmek gerekir; ancak meseleye başka boyuttan bakarsak, İlahiyat dediğimiz şey tanrı bilimidir nihayetinde. Buralarda okuyup adamın Müslüman olmasına gerek yok diye düşünüyorum, adam Müslümanlığı tanımak için ya da alana entelektüel ilgi de duyduğu için okuyabilir. Şu an ikinci bir üniversite olarak neden İlahiyat Fakültesi okumayayım diye düşünüyorum. Hobi olarak okurdum elbette. Dinler Tarihi, tanrı hakkındaki görüşler gibi meseleleri merak ediyorum. Ama meslek için okumam.*

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmaya konu edilen okul terki herhangi bir üst anlatı çerçevesine alınmadan İlahiyat Fakültesi özelinde, katılımcıların kayıt sildirme sürecini, yaşayanların tecrübelerinden hareketle ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu durumun daha iyi bir şekilde ortaya konulmasına imkân vereceği düşüncesinden hareketle, okul terki kavramını net bir şekilde okuldan kaydını sildirenler ile sınırlandırılmıştır. Çalışmanın bulguları da bu kapsamda bir genelleme amacı taşımamaktadır. Aksine, bu çalışma İlahiyat

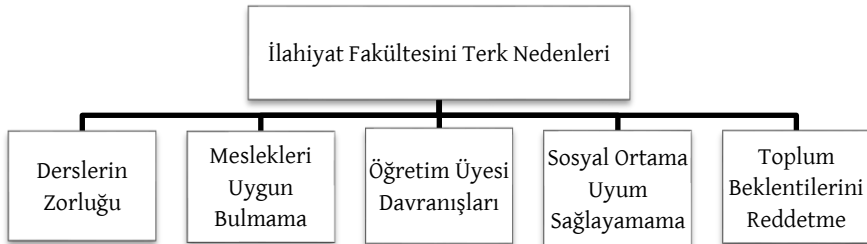
Fakültesine özgü terk nedenlerini, kayıt sildirenlerin deneyimlerinden hareketle anlama çabasının ürünüdür ve kendi isteği ile kayıt sildirdiği için İlahiyat Fakültesine dönme ihtimali bulunmayan, bir istisna hariç İmam Hatip Lisesi mezunu olmayan bir katılımcı grubunun görüşleri üzerinden bunu yapmaktadır. Bu çerçeve sonuçların değerlendirilmesi aşamasında da korunarak bulguların üst anlatı kuram veya modeller ile eşleştirilmesi yoluna gidilmemiştir. Sadece İlahiyat Fakültelerini de kapsayan bir çalışma olarak Baltacı'nın yüksek din öğretiminde okul terki adlı çalışması ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Ancak o çalışmada örneklemin aftan dönemler¹⁹ olması yönüyle, bu çalışmanın katılımcıları ile niteliklerinin farklı olduğunu kaydetmek yerinde olacaktır.

Çalışmanın bulgularının analizi sonucunda İlahiyat Fakültesinden kayıt sildiren katılımcıların okul terki deneyiminin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülen üç temaya ulaşılmıştır. Bunlar, İlahiyat Fakültesini tercih nedeni, İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme nedeni ve İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirdikten sonraki hisler şeklindedir.

İlahiyat Fakültesinden kayıt sildiren katılımcıların fakülteyi tercih nedenleri; aile isteği (ısrarı olarak da ifade edilebilir), mezuniyet sonrası istihdam imkânının yüksekliği, üniversiteye giriş puanının istenilen bölüme yetmemesi, kişisel ilgi ve kendini geliştirme düşüncesi şeklindedir. Bu nedenlerden kişisel ilgi ve kendini geliştirme düşüncesi dışında kalanları, katılımcıların kendi isteği dışında İlahiyat Fakültesine geldiğini göstermektedir. Baltacı'nın okul terki yaşayıp aftan öğrenimlerine dönen İlahiyat Fakültesi öğrencileri ile yaptığı çalışmada da katılımcıların İlahiyat Fakültesini tercih nedenleri bu çalışma ile benzer şekilde iş bulma ve istihdam olanaklarının fazla olması, aile, akraba veya arkadaş yönlendirmesi, İlahiyat alanına duyulan ilgi ve istek, üniversite giriş sınavı puanının yetersizliği şeklinde tespit edilmiştir.²⁰

Katılımcıların İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirme nedenlerinin ise derslerin zorluğu, İlahiyat mezunlarının istihdam alanlarını kendine uygun bulmama, öğretim üyelerinden kaynaklanan sorunlar, sosyal ortama uyum sağlayamama, toplumun İlahiyat Fakültesi ve mensuplarından beklentilerini kabul etmeme şeklinde olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 1. İlahiyat Fakültesini Terk Nedenleri

Katılımcılar, terk nedenleri arasında gördükleri “derslerin zorluğu” ile özellikle Arapça ve Hazırlık eğitimini öne çıkarmaktadır. Katılımcıların biri hariç İmam Hatip Lisesi dışındaki liselerden mezun olduğu düşünüldüğünde Arapça Hazırlık eğitiminin okul

¹⁹ Baltacı, “Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki,” 600.

²⁰ Baltacı, “Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki,” 610.

terki konusunda önemli bir etken olduğu görülmektedir. Ayrıca, Arapça hazırlığı başarı ile geçtiğini belirten bazı katılımcılar, kendilerinde hazırlık eğitiminin yılgnlık oluşturduğunu belirtmişlerdir. Bu noktada İlahiyat eğitiminin ilk yılında Arapça hazırlığın katılımcılar için zorlayıcı bir durum olduğu görülmektedir. Ayrıca Arapça hazırlıkta İmam Hatip Lisesi dışından gelenlerin bir sınıfta toplandığını belirten katılımcı görüşleri, bu durumun okula ilişkin negatif söylemlerin birbirini desteklemesi nedeniyle okul terkinde bir neden olduğunu göstermektedir. Baltacı'nın çalışmasında da Arapça hazırlığın terk nedenleri arasında olduğu tespit edilmiştir.²¹ Ayrıca katılımcıların çoğunlukla yükseköğrenim hayatlarının ilk yıllarında okul terki yaptığı tespit edilmiştir. Baltacı'nın da öğretim üyesi görüşleri çerçevesinde tespit ettiği bu durum²² (ilk yıllarda okul terki) her ne kadar bazı araştırmacılar tarafından bir uyum sorunu sonucu olarak ifade edilmiş²³ olsa da İlahiyat Fakültesi özelinde Arapça hazırlığın ilk yıllarda yaşanan okul terki kararlarında etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca derslerin zorluğu konusunda bazı katılımcılar İlahiyat müfredatının genel olarak yoğun ve zor olduğunu belirtmiştir.

İlahiyat mezunlarının istihdam alanlarını kendine uygun bulmama, tespit edilen okul terki nedenlerinden biridir. Buna göre katılımcılar İlahiyat Fakültesi mezunu olduklarında sahip olmaları muhtemel mesleklerin (İmam-Hatip, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği) kendilerine uygun olmadığını düşündüklerinden dolayı, arzuladıkları mesleklere yönelmek için İlahiyat Fakültesinden kayıt sildirdiklerini ifade etmişlerdir. Burada öğrencilerin tercih öncesi bilgi eksikliği veya mesleklere ilişkin daha yakından bir bilgilendirme eksikliği yaşadıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Tabi bu noktada katılımcıların sadece birinin İmam Hatip Lisesi mezunu olduğu diğerlerinin ise farklı lise türlerinden mezun olduğunu da dikkate almak gerekir.

Okul terki nedenleri arasında öğretim üyelerinden kaynaklanan sorunlar da zikredilmiştir. Bu durum birkaç farklı boyutta ifade edilmiştir. Bunlardan birincisi derslerin daha anlaşılır anlatılmaması, ikincisi öğretim üyelerinin birbiri hakkındaki olumsuz düşünceleri, üçüncüsü ise siyasi düşüncesini derslere yansıtması şeklindedir. Baltacı'nın çalışmasında ise akademisyenlerin ilgisizliği ve yetersizliği fakülteye olan bağlılığı azaltan bir neden olarak tespit edilmiştir.²⁴ Ayrıca okul terki yapan bireylerin akademisyenlerin ders işleme ve ders değerlendirme biçimlerine uyum sağlamakta zorlandıklarını tespit edilmiştir.²⁵ Öğretim üyelerinin siyasi düşüncelerini ders ortamına yansıtması öğrenci-öğretim üyesi arasında sorunlara neden olabilmekte ve bu durum okul terkinde neden olabilmektedir.

Sosyal ortama uyum sağlayamama şeklinde ifade edilen nedenlerde ise İlahiyat Fakültesinin kendine özgü ortamına yabancılaşma çektiklerini belirten katılımcılar, kız-erkek ilişkileri ve bunun derslik ve kantin gibi yerlere yansımalarına dikkat çekmektedir. Bu

²¹ Baltacı, "Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki," 606.

²² Baltacı, "Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki," 612.

²³ Caroline Trautwein - Elke Bosse, "The First Year in Higher Education—Critical Requirements from the Student Perspective," *Higher Education* 73/3 (2017), 379.

²⁴ Baltacı, "Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki," 603.

²⁵ Baltacı, "Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki," 611.

durumun İlahiyat Fakültesinin örtük programı ve okul iklimi ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca fakültenin kampüs içerisinde yer almamasının sosyalleşme konusunda sıkıntılara yol açtığını ifade etmektedirler. Baltacı'nın çalışmasında da sosyal çevre katılımcılar tarafından okula bağlılığı azaltan nedenlerden biri olarak tespit edilmiştir.²⁶ İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kampüste eğitim görmeye ilişkin görüşlerinin ele alındığı ve Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde öğrenim gören 228 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirdiği çalışmasında Meydan, öğrencilerin %73,2'sinin kampüste İlahiyat okumaya ilişkin olumlu metaforlar ürettiklerini tespit etmiştir. Kampüste İlahiyat okumanın olumlu bir tecrübe olarak tanımlanmasında ise katılımcılar, iyi yetişmeye imkân sağlama, gerçek hayatı tanıma ve dini temsil imkânı gibi gerekçeleri öne çıkarmışlardır.²⁷ Bu çalışma ile karşılaştırıldığında kampüste öğrenim görmeyen sosyalleşme açısından önemli görüldüğü söylenebilir.

Katılımcılar toplumun İlahiyat Fakültesi ve mensuplarından beklentilerini kabul etmedikleri dolayısıyla İlahiyat Fakültesini terk ettiklerini belirtmektedir. Toplumun veya çevrenin İlahiyat Fakültesinde öğrenim görenlerden beklediği, belirli davranış kalıpları, giyim kuşam özellikleri gibi çeşitli beklentilerin olduğu bu durum kendilerinde rahatsızlığa neden olduğu gerekçesini ileri sürmektedir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin sosyal benlik algılarını konu edinen araştırmasında Karşlı, İlahiyat öğrencilerinin, İlahiyatçılığın toplumdaki işlevine ilişkin öne çıkan kavramları; örneklik, rol model, misyon, manevi sorumluluk, toplumu yeniden inşa etme, dönüştürme, her türlü alanda öncülük olarak tespit etmiştir.²⁸ Bu çalışmada katılımcıların İlahiyat imajı veya İlahiyatçı kimliği olarak toplum tarafından yüklenen vasıfları kendilerine uygun görmedikleri için İlahiyat Fakültesinden ayrılmayı seçtikleri görülmektedir.

Son olarak katılımcıların İlahiyat Fakültesini terk ettikten sonraki hislerinin hep olumlu olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar okul terki sonrası için özgürlük, huzur, rahatlama ve mutluluk vurgusu yapmışlardır. Katılımcıların, çoğunlukla kendi isteği ile gelmediği veya ne ile karşılaşacağı konusunda bilgi sahibi olmadığı ve çeşitli nedenlerle uyum sorunları yaşadığını düşündüğü İlahiyat Fakültesinden ayrılmasının olumlu duygu ve düşünceler ortaya çıkarması olağan bir durum olarak nitelendirilebilir.

Öneriler

Çalışmanın bulguları sonucunda şu önerileri getirmek mümkündür;
Kurumlara yönelik öneriler;

Üniversite tercih sürecindeki öğrencilere yönelik olarak, Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu ve İlahiyat Fakültesi Dekanlıkları tarafından, İlahiyat Fakültesi

²⁶ Baltacı, "Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki," 610.

²⁷ Hasan Meydan, "Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: Öğrenci Görüşlerine Dayalı Metaforik Bir Araştırma" 24/1 (2020), 50–51.

²⁸ Bahset Karşlı, "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme: Sosyal Benlik Sürecinde Nesneleşen İlahiyatçılığın Analizi," *Turkish Studies* 11/12/Summer (2016), 125.

hakkında (istihdam alanları, çalışma koşulları, okul iklimi veya kültürü, dersler ve içerikleri vb.) gerekli tanıtımların yapılması ve tercih edecek adaylara bu tanıtımların ulaştırılması için çalışmalar yapılabilir. Böylelikle de üniversite adaylarının beklentilerine ilişkin daha net fikirler edinmesine imkân tanınmış olacaktır.

İlahiyat Fakülteleri tarafından İmam Hatip Lisesi dışındaki lise türlerinden gelen öğrencilerin Arapça eğitimi için tek bir sınıfta toplanması nedeniyle bazı öğrencilerin sosyalleşme sorunu yaşadığı ve benzer sorunları yaşayanların bu durumu birbirleri ile paylaşımları sonucunda düşüncelerinin güçlenmesinin de okul terkiye yola açtığı tespit edilmiştir. Bu durumun değiştirilmesi veya önlenmesi için farklı bir sınıf modeli ve rehberlik gibi önlemler başta olmak üzere bir çözüm aranabilir.

İlahiyat Fakülteleri tarafından öğrencilerin ilk kayıt yaptırdığı andan itibaren beklentileri başta olmak üzere memnuniyet düzeyleri periyodik olarak takip edilerek, varsa sorunların okul terkiye yol açmadan çözümüne yönelik çalışmalar yapılabilir.

İlahiyat Fakülteleri tarafından İmam Hatip Lisesi dışındaki lise türlerinden gelen öğrencilerin Arapça hazırlık eğitimi sürecinde yaşadığı sıkıntıların tespiti ve çözümü için çalışmalar yapılması önerilebilir.

Akademisyenlere yönelik önerileri;

Başta hazırlık sınıfında derse girenler olmak üzere ders veren akademisyenlerin öğrencilerin hazırbulunuşluklarını dikkate almaları önerilebilir.

Öğrenci ilgi ve ihtiyaçları çerçevesinde farklı öğretim yöntemlerini kullanmaları önerilebilir.

Akademisyenler, ders dışı zamanlarda öğrenciler ile iletişim için fırsatlar oluşturarak öğrencilerin fakülteye uyumu konusunda destek olabilir.

Ailelere yönelik öneriler;

Ailelere, üniversite adayı bireylerin tercihlerini önemsemesi gerektiği, bu durumun dikkate alınmaması sonucunda maddi ve manevi kayıp ve sıkıntılara yol açabileceği konusunda başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından bilgilendirmeler yapılabilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

Bazı katılımcılar İmam Hatip Lisesi mezunu olmadıklarını ve bunun da etkisiyle İlahiyat Fakültesinin kendine özgü ortamına uyum sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Buradan hareketle de İlahiyat Fakültelerinin okul iklimi ve örtük programı üzerine çalışmalar yapılarak, uyum sağlamayı olumsuz etkileyen durumların olup olmadığının anlaşılması sağlanabilir.

Araştırmacılar tarafından İlahiyat Fakültesini terk edip aftan dönen, dönem uzatan, okul terki yapan kişilerin ele alındığı çalışmalar ile İlahiyat Fakültesi özelinde okul terkiye götüren sürece ilişkin çalışmalar yapılabilir. Ayrıca, İlahiyat Fakültesine özgü terk nedenleri, katılımcıların İmam Hatip Lisesi mezunu olma/olmama durumu, cinsiyet, yaş grupları, beklentiler gibi farklı değişkenleri ele alacak şekilde kurgulanan çalışma gruplarında araştırılabilir.

Araştırmacılar tarafından belli bir fakülte merkeze alınarak çalışmalar yapılabilir. Böylece okul terkiye yol açan durumların o fakülte için mi yoksa İlahiyat Fakültelerinin

geneli için mi olduğunun anlaşılmasına katkı sağlayacak verilerin elde edilmesi sağlanabilir.

Veri doygunluğuna imkân verecek bir çalışma grubundan elde edilen verilerle İlahiyat Fakültesini terk etme eyleminin anlaşılmasına imkân verecek bir model ortaya koymak için gömülü teori yaklaşımı ile bir çalışma yapılabilir.

Araştırmacılar tarafından toplumdaki İlahiyat mensubu (İlahiyatçı) ve İlahiyat Fakültesi imajına yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmaların bulguları çerçevesinde varsa sorunlu alanlar, ilgili kurumlar (Yüksek Öğretim Kurumu, İlahiyat Fakülteleri) tarafından ele alınabilir.

Kaynakça

- Aypay, Ahmet vd. "Student Retention in Higher Education in Turkey: A Qualitative Study." *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice* 14/1 (2012), 91-116. <https://doi.org/10.2190/CS.14.1.e>
- Baltacı, Ali. "Yüksek Din Öğretiminde Okul Terki." *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 19/2 (2019), 593-616. <https://doi.org/10.33420/marife.625466>
- Bülbül, Tuncer. "Yükseköğretimde Okul Terki: Nedenler ve Çözümler." *Eğitim ve Bilim* 37/166 (2012), 219-235.
- Creswell, John. W. *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. ed. Mesut Bütün - Selçuk Beşir Demir. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2015.
- Karslı, Bahset. "İlahiyatçı Kimliğinin İmkânı Üzerine Bir Deneme: Sosyal Benlik Sürecinde Nesneleşen İlahiyatçılığın Analizi." *Turkish Studies* 11/12/Summer (2016), 105-126. <https://doi.org/10.7827/turkishstudies.9714>
- Meydan, Hasan. "Kampüste İlahiyat Eğitiminin Avantaj ve Meydan Okumaları: Öğrenci Görüşlerine Dayalı Metaforik Bir Araştırma." *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 24/1 (2020), 47-71. <https://doi.org/10.18505/cuid.668833>
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). *Education at a Glance*. 5 Aralık 2020. https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2020_69096873-en#page1
- Şimşek, Hüseyin. "Üniversite Öğrencilerinin Okulu Bırakma Eğilimleri ve Nedenleri." *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi* 6/2 (2013), 242-271.
- The Hongkong and Shanghai Banking Corporation (HSBC). *The Value of Education The Price of Success*. 5 Aralık 2020. https://www.us.hsbc.com/content/dam/hsbc/us/en_us/value-of-education/HSBC_VOE5_USA_FactSheet_508r2.pdf
- Tinto, Vincent. "Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research." *Review of Educational Research* 45/1 (1975), 89-125. <https://doi.org/10.3102/00346543045001089>
- Tinto, Vincent. "Research and Practice of Student Retention: What Next". *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice* 8/1 (July 2006), 1-19. <https://doi.org/10.2190/4YNU-4TMB-22DJ-AN4W>
- Trautwein, Caroline - Bosse, Elke. "The First Year in Higher Education-Critical Requirements from the Student Perspective." *Higher Education* 73/3 (2017), 371-387. <https://doi.org/10.1007/s10734-016-0098-5>
- Uslu Gülşen, Fatma. *Yükseköğretimde Okul Terkinin Değerlendirilmesi*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.

Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

Yüksek Öğretim Kurumu, (YÖK) “YÖK Üniversiteler”. 5 Aralık 2020. <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>

Yüksek Öğretim Kurumu, (YÖK) “Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi”. 5 Aralık 2020. <https://istatistik.yok.gov.tr/>